

Doktrina krštenja Duhom u karizmatском pokretu

Goran Medved

Biblijski institut, Zagreb

goran.medved@optinet.hr

UDK:27-1;279.15

Pregledni članak

Primljeno: 6, 2015.

Prihvaćeno: 9, 2015.

Sažetak

Članak se bavi glavnim pojmovima i problemima vezanima uz doktrinu krštenja Duhom u karizmatском pokretu. Razmatra se povijesni i biblijski temelj doktrine krštenja Duhom te se definira karizmatски pokret. Bavimo se pitanjima vezanima uz krštenje Duhom, kao što su tempiranje (neposredno ili naknadno), faze kršćanskog rasta (drugi blagoslov ili treći blagoslov), znači koji prate krštenje Duhom (vidljivi i nevidljivi, normativni ili deskriptivni) te odnos između iskustva i doktrine. Članak pokazuje da razne karizmatске grupe imaju različita tumačenja krštenja Duhom, koja odgovaraju njihovim denominacijskim teologijama: u povijesnim protestantskim crkvama, u rimokatoličkoj crkvi i u samostalnim crkvama. Različite grupe služe se različitim biblijskim tekstovima kako bi potkrijepile svoju pneumatologiju krštenja Duhom. Neke se fokusiraju na deskriptivne odlomke u Djelima, neke na Pavlove didaktičke tekstove, dok neke ciljaju na integrativno korištenje ovih tekstova, kao i dijelova teksta iz Ivanova evanđelja. Doktrina krštenja Duhom se, zbog brojnih varijacija, na prvi pogled čini uzrokom razdora, ali ono je zapravo zajednički nazivnik i snažan ujedinjujući faktor u karizmatском svijetu. Učinci krštenja Duhom brojni su i smatra ih se pozitivnima i poželjnima za osobni rast i rast crkve.

Uvod

Tekst koji slijedi bavi se doktrinom krštenja Duhom u karizmatском pokretu. Uzimajući u obzir činjenicu da postoje brojna različita gledišta, varijacije, detalji

i mišljenja o doktrini krštenja Duhom, kao i činjenicu da je karizmatički pokret toliko raširen u povijesnim i samostalnim crkvama, u ovome članku nemam namjeru biti iscrpan ni sveobuhvatan. Ipak, osvrnut ću se na glavne uvjete i probleme vezane uz doktrinu i pokret, i nastojat ću biti informativan te pružiti presjek ove krucijalne doktrine unutar karizmatičkog pokreta.

Doktrina krštenja Duhom

Pri definiranju doktrine krštenja Duhom važno je razmotriti njezin povijesni i biblijski temelj. Prema uvriježenoj karizmatičkoj doktrini,¹ povijesni početak krštenja Duhom dostupnog svim vjernicima (prije toga postoji primjer Isusova krštenja Duhom) jest Dan pedesetnice, oko 30. godine po Kristu, o kojem čitamo u Djelima, u 2. poglavlju. Prije toga događaja postojalo je jasno i više puta ponovljeno obećanje o krštenju i dolasku Svetog Duha. Prorok Joel najavio je izlivanje Božjeg Duha na narod (Jl 2, 28-32). Ivan Krstitelj jasno je najavio da će Isus krstiti ljude Svetim Duhom, što je zabilježeno u sva četiri evanđelja (Mt 3, 11, Mk 1, 8, Lk 3, 16, Iv 1, 33). U Evanđelju po Ivanu, u više odlomaka 14. i 16. poglavlja Isus je učenicima obećao da će im poslati Svetog Duha. Na kraju Lukina evanđelja Isus je obećao da će poslati ono što je njegov Otac obećao (24, 49). Luka ponovno navodi da je Isus već ranije najavio Očevu obećanje i krštenje u Svetom Duhu (Djela 1, 4-5). Isus je ponovno ustvrdio da će se Sveti Duh spustiti na učenike (Dj 1, 8). I na kraju, obećanje se ispunilo kad se Sveti Duh spustio na učenike, ispunio ih i nadahnuo da govore drugim jezicima (Dj 2). Petar je objasnio ovu pojavu kao ispunjenje Joelova eshatološkog proročanstva o tome da će Bog izliti svog Duha na ljude (Dj 2, 16-21, Jl 2, 28-32).

U Djelima apostolskim nalazimo izvješća o većem broju krštavanja Duhom (odnosno, onoga što pentekostalci i neki karizmatički smatraju krštenjem Duhom): grupa od oko 120 učenika (2, 1-4), grupa učenika u molitvi (4, 31), grupa Samarijanaca (8, 14-17), Savao (9, 17-18), poganin Kornelije i njegov dom (10, 41-44) i grupa Ivanovih učenika u Efezu (19, 1-6). Petar prenosi Kornelijevu priču i sjeća se Isusova obećanja o krštenju Duhom (11, 15-17). Pojam "krštenje Svetim Duhom" ne nalazi se u biblijskom tekstu u obliku imenice, nego uvijek u obliku glagola: "kršteni" Svetim Duhom. Tekstovi u Djelima donose glagolske oblike, za koje se smatra da govore o krštenju Duhom: Sveti Duh je "sišao", "spustio se", "pao je" i "izlio se", a vjernici su bili "ispunjeni", odnosno "primili su" Svetog Duha. U članku ćemo se suzdržavati od rasprave o prijedlozima, odnosno o tome radi li

1 Uvriježenoj, zato što se o ovoj doktrini konstantno raspravlja i ona se razlikuje u karizmatičkim krugovima. U nastavku ćemo iznijeti više različitih gledišta.

se o krštenju Duhom, Duhom ili od Duha, te ćemo se služiti pojmom “krštenje Duhom”, odnosno “duhovno krštenje”. Osim Lukinih tekstova, ima i Pavlovih (1 Kor 12, 13, Ef 4, 5) i Ivanovih tekstova (Iv 14-15), koji se smatraju povezanima s duhovnim krštenjem. Poput Lukinih tekstova, i njih razne karizmatske grupe tumače različito, u skladu sa svojom teologijom.

U uvriježenoj karizmatskoj teologiji Isus Krist obično se smatra primjerom i paradigmom za krštenje Duhom. Isus je već rođen kao novo stvorenje jer je začet od Svetog Duha i bez grijeha. Tako se začće Duhom i Isusovo rođenje izjednačuje s vjernikovim novim rođenjem po Duhu (regeneracija). U dobi od oko trideset godina Ivan Krstitelj je krstio Isusa, a Sveti Duh se spustio na njega u obliku golubice (Lk 3, 22). Prema uvriježenoj karizmatskoj teologiji, ovo se smatra Isusovim duhovnim krštenjem. Luka dalje izvještava da je Isus bio ispunjen Duhom (Lk 4, 1), da ga je Duh poveo u pustinju (4, 1) i da je započeo s javnom službom u snazi Duha (4, 14). Ovo nam pruža savršenu priču o krštenju Duhom: Sveti Duh spušta se na osobu, ispunjava osobu, vodi osobu i osnažuje je za svjedočenje i služenje.

Uvriježena karizmatska teologija također smatra da je primjer apostola, kao i drugih Duhom krštenih učenika iz prvog stoljeća, obrazac kojeg se treba držati. Petar je glavni primjer. Pretpostavlja se da je tijekom razdoblja u kojem je slijedio zemaljskog Isusa povjerovao u Isusa Krista i regenerirao se, što se dogodilo i drugim apostolima (možda onda kad je Isus puhnuo u njih da prime Svetog Duha, Iv 20, 22). U Djelima otkrivamo sljedeće činjenice o Petru: kršten je Duhom i progovorio je u jezicima, Duh mu je omogućio razumijevanje Svetog pisma: svjedočio je pred mnoštvom i polučivao sjajne rezultate, bio je ispunjen Duhom i iskazao je veliku hrabrost svjedočivši o Isusu unatoč opasnosti, ispoljavao je dar iscjeljenja i čuda, polagao je ruke na druge kako bi i oni primili Duha te je bio osnažen za konkretnu apostolsku službu. Popis nije iscrpan, ali u uvriježenoj karizmatskoj teologiji Petar predstavlja jasan opći obrazac za krštenje Duhom, uza sve manifestacije i učinke, kao obrazac koji se odnosi na sve vjernike. U Djelima vidimo i druge primjere apostola i đakona.

I dok neki tvrde da se linija Duhom ispunjenih vjernika može povući od prve crkve do suvremene crkve, početak suvremenog iskustva krštenja Duhom pripisuje se događajima koji su se zbili u Topeki, u Kansasu, kao i u ulici Azusa u Los Angelesu početkom 20. stoljeća. Grupe su vjernika doživjele krštenje Svetim Duhom kakvo je opisano u Djelima, a njihovo iskustvo brzo se raširilo na druge vjernike i druge krajeve svijeta. Ovo je širenje bilo toliko impresivno da se često opisuje kao “eksplozija”, uz nevjerojatno velik broj vjernika koji su doživjeli krštenje Duhom.²

2 Za više informacija potražite “pentekostalizam” u teološkom rječniku ili na internetu.

Učinci duhovnog krštenja vrlo su opipljivi i značajni. Uzimajući u obzir biblijske tekstove i učinke krštenja Duhom, Petar i sada postaje glavni primjer te ne čudi što je upravo on postao tema mnogih propovijedi u kojima se govori o njemu prije i poslije krštenja Duhom. Kad je riječ o suvremenom iskustvu duhovnog krštenja, njegovi učinci isto su tako uočljivi i izuzetni. Williams dobro opisuje njegov značaj: “Pri krštenju Duhom cjelokupna osoba – tijelo, duša i duh – postaje prožeta Božjim Duhom. Tako isto je zajednica onih koji su tako kršteni pod njegovim dubokim utjecajem u cjelokupnom životu. I pojedinac i zajednica dodirnuti su prisustvom i snagom živoga Boga u svakom segmentu života” (Williams, 1998, 200) i: “U pitanju je sveukupnost prodiranja Svetog Duha po kojem sva područja nečijeg bića – tijelo, duša i duh (svjesne i nesvjesne dubine) – postaju na drugačiji način senzibilizirani prema božanskoj prisutnosti i aktivnosti” (Williams, 1998, 203). Mnogi autori ističu činjenicu da vjernici, koji dožive krštenje Duhom, postaju iznimno svjesni Božje realnosti i prisutnosti u svome životu. U svom članku o katoličkom pogledu na krštenje Duhom, Del Colle navodi sljedeće učinke: “uvjerenost u moć Svetog Duha, snažan osjećaj Božje prisutnosti i ljubavi, stvarnu smjelost, radosnu molitvu, oslobođenje od Sotonine sile i dar jezika” (Del Colle, 2004, 227). Ako smijem navesti vlastiti popis učinaka, naveo bih pojačanu svijest o Bogu, gorljivost za Isusa Krista (i njegovu Crkvu i Kraljevstvo), novu želju da ga hvalimo i štujemo, novu snagu za odupiranje grijehu i težnju za pravednošću, novi interes i uvjerenost u Božju riječ, novi ili povećani kapacitet za molitvom, novu smjelost u svjedočenju te otvorenost i želju za nadnaravnim darovima Svetog Duha.

Odgovarajući na pitanje okolnosti i uvjeta u kojima dolazi do krštenja Duhom, Williams opisuje nekoliko mogućih konteksta: kontekst Božje suverene volje, kontekst molitve, kontekst poslušnosti, kontekst predavanja gospodstvu Isusa Krista i kontekst iščekivanja (Williams, 1998, 293-306). U zaključku, krštenje Duhom predstavlja nevjerojatno značajan i moćan čin Božje milosti. Riječ je o Božjem daru za sve koji vjeruju u Krista, gdje uzvišeni Krist krštava vjernika Svetim Duhom. Pri krštavanju Duhom uglavnom dolazi do jedne ili više vidljivih manifestacija Duha: do govorenja u jezicima, ekstatičnog štovanja ili prorokovanja. Učinci krštenja Duhom vidljivi su u životu vjernika, koji biva osnažen za svjedočenje i služenje. Kao što White tvrdi: “Jedan od najvećih blagoslova koje nam kršćansko evanđelje donosi jest nastanjivanje samog božanskoga Duha u nama” (White, 1999, 121).

Karizmatički pokret

Riječ “karizmatički” potječe od novozavjetne grčke riječi *charisma*, koja znači “dar Duha”, dok *charisma* dolazi od riječi *charis*, što znači “milost”. Pod pojmom “karizmatičan” uglavnom se misli na kršćane koji su kršteni u Svetom Duhu i

koji manifestiraju jedan ili više nadnaravnih darova Duha opisanih u 1 Kor, u 12. poglavlju.³ Pojam “karizmatски pokret” (poznat i kao “karizmatско probuđenje”) odnosi se na pokret koji se pojavio sredinom 20. stoljeća, potaknut duhovnim krštenjima i manifestacijama nadnaravnih darova Duha. Pokret se do danas proširio po povijesnim crkvama, ali i po samostalnim crkvama. “Karizmatски pokret se, svojom naglom pojavom u gotovo svakoj kršćanskoj tradiciji, pojavio kao izlivanje Duha na svako tijelo, kao što je prorokovao Joel, a u Djelima 2, 17 je primijenjeno” (Hocken, 1994, 48). Pokret je povijesno i teološki povezan sa svojim prethodnikom: pentekostalnim pokretom koji se pojavio početkom dvadesetog stoljeća i u nekoliko se desetljeća brzo proširio po svijetu. Od sredine dvadesetog stoljeća, kad se pentekostalno iskustvo krštenja Duhom proširilo po većini povijesnih protestantskih crkava, katoličkoj crkvi, među nekim pravoslavnim vjernicima i novonastalim samostalnim (nedenominacijskim) crkvama, pentekostalni pokret je pomeo kršćanski svijet. Globalni karizmatски pokret sad se može promatrati u “tri glavne niti: (1) karizmatско probuđenje povijesnih protestantskih crkava (od 1950-ih), (2) karizmatско probuđenje u rimokatoličkoj crkvi (od 1967.) i (3) karizmatско probuđenje u neovisnom sektoru (od kraja 1960-ih) (Hocken, 1999, 404)”.

Kad je riječ o globalnim pokretima, tzv. valovima Svetog Duha, karizmatски pokret je poznat i kao “drugi val” Svetog Duha (pentekostalni pokret je “prvi val”). Takozvani treći val započeo je početkom 1980-ih s mišlju vodiljom da Bog ponovno uspostavlja funkcije apostola i proroka, da ponovno uspostavlja petrostruku misiju i vladavinu u Crkvi (apostole, proroke, evangelizatore, pastore i učitelje, Ef 4, 11) i da vraća znake i čudesa kao potvrdu propovijedanja evanđelja, kao u Djelima apostolskim (*Pentecostal, Charismatic, Third Wave Movements*, 2009.). Nedavno su neki teolozi, poput Davida Pawsona, sugerirali da će doći i “četvrti val” Svetog Duha, koji će okupiti evanđeoske i karizmatске vjernike u globalnom probuđenju, uslijed njihove potrebe jednih za drugima, kako teološki tako i u drugim aspektima.⁴

Podrijetla različitih stavova o duhovnom krštenju u karizmatском pokretu

U drugoj polovici dvadesetog stoljeća došlo je do širenja iskustva krštenja Duhom u svim povijesnim crkvama. Mnogi katolici i protestanti, te malobrojni pra-

3 I o tome se pitanju raspravlja u karizmatским krugovima: treba li samo nadnaravne darove ili sve darove nazivati karizmama i povezivati ih s krštenjem Duhom.

4 Vidi knjigu Davida Pawsona *Fourth Wave: Charismatics and Evangelicals - Are We Ready to Come Together?*

voslavci, počeli su doživljavati duhovno krštenje umnogome slično onome koje je opisano u Djelima, kao i onome koje su doživljavali njihovi pentekostalni pret-hodnici u prvoj polovici dvadesetog stoljeća. Isprva se činilo da svi ovi neopente-kostalci prihvaćaju klasičnu doktrinu o krštenju Duhom koja kaže da se krštenje Duhom događa nakon što se nanovo rodimo po Duhu (doktrina o naknadnom krštenju Duhom) uz manifestiranje govorenja u jezicima (doktrina prvotnih do-kaza) i po ispunjenju određenih uvjeta (pokajanje, vjera, molitva, poslušnost i ostalo). Štoviše, budući da su vjernici u povijesnim crkvama već nanovo rođeni (regenerirani) od Duha, a nakon nekog razdoblja kršćanskog života su i kršte-ni Duhom, što je često bilo popraćeno govorenjem u jezicima, činilo se da oni potvrđuju klasični pentekostalni stav o krštenju Duhom. Ovakav neopenteko-stalni stav danas se može sresti u svim karizmatskim granama i uvelike nalikuje pentekostalnom stavu, uz manje izmjene: nije toliko dogmatičan glede prvotnih dokaza i uvjeta. S druge strane, uskoro po doživljavanju krštenja Duhom, i sve od tada, i denominacijski i samostalni karizmatici preispitali su, propitivali, pri-lagođavali i mijenjali pentekostalno stajalište. Većina članova povijesnih crkava, koji su doživjeli krštenje Duhom, nisu napuštali svoju crkvu, nego su smatrali da njihovo iskustvo posluži probuđenju unutar postojeće crkve/denominacije te su nastojali pronaći teološko objašnjenje za svoje iskustvo u okvirima svoje crkve i teologije. Ovo je jedan od glavnih razloga za različite stavove i objašnjenja kršte-nja Duhom u svakoj karizmatskoj grani. Neke su crkve bile spremnije, a neke ma-nje spremne prihvatiti ovo novo iskustvo krštenja Duhom. One spremnije vidjele su to kao priliku za probuđenje i nastojale su ga teološki prilagoditi postojećoj pneumatologiji i širem teološkom sustavu. Mnoge su otvorene denominacije u svojim crkvama formirale organizacije za promicanje karizmatskog probuđenja. One zatvorenije uglavnom su se držale klasične pneumatologije i uvjerenja da su krštenje Duhom i nadnaravni Božji darovi prestali s prvom crkvom, uglavnom zbog zaključivanja kanona Novog zavjeta, te da stoga danas ne mogu postojati.⁵ U slučaju nekih crkava, u kojima je krštenje Duhom bilo odbačeno kao psiho-loško, ili čak kao đavolsko, neki vjernici koji su primili krštenje Duhom priklju-čili su se karizmatskim crkvama ili su otvarali nove karizmatske crkve. Što se tiče pravoslavnog stava: očito karizmatski pokret u pravoslavnoj crkvi nije bio ni izbliza snažan kao u drugim povijesnim crkvama te je, izgleda, marginaliziran. Iako se njihovi teolozi hvale povijesnom karizmatskom duhovnošću pravoslav-ne crkve (Lederle, 1988, 135), teško je pronaći suvremene podatke, zbog čega u ovom članku ne iznosim njihove stavove.

5 Primjerice, Kristova crkva i Kristova crkva braće. Za više informacija potražite pojam *cessa-tionism* u teološkom rječniku ili na internetu.

Protestantski karizmatски stav o krštenju Duhom

Protestantski karizmatски stavovi mogu se podijeliti na sakramentalni i nesakramentalni pristup duhovnom krštenju. Sakramentalni stav je stav da se Sveti Duh prima prilikom sakramenta kršćanske inicijacije, odnosno krštenja vodom. Stoga se, kad se kršćanin naknadno krsti Duhom, sakramentalna milost ispoljava iskustveno. Ovo se često naziva “oslobađanjem Duha” – što je ključan pojam i koncepcija u ovom stajalištu. Po sakramentu inicijacije, Sveti Duh se nastanjuje u vjerniku, a pri krštenju Duhom, Sveti Duh se oslobađa (manifestira, doživljava). Prema Morganovim riječima: “Jasno je da je ovakvo sakramentalno tumačenje počelo dominirati razmišljanjem većine današnjih karizmatских vođa, koji smatraju da je ‘oslobođenje Duha’ adekvatan opis ovog iskustva” (Morgan, 1990, 483). Dakle, krštenje Duhom nije novi dolazak Svetog Duha na vjernike, nego aktualizacija, odnosno, realizacija nečega što je već ranije primljeno tijekom sakramentalnog inicijacijskog obreda: vjernici doživljavaju svjesnu manifestaciju Svetog Duha. Ovakav stav nalazi se u sakramentalnoj tradiciji anglikanskih, luteranskih i prezbitarijanskih krugova. Nesakramentalno stajalište zapravo je slično sakramentalnome utoliko što vjernici usvajaju i doživljavaju nešto što već posjeduju, ali nije povezano sa sakramentima. Prema nesakramentalnom stajalištu, pojam “krštenje Duhom” rezerviran je isključivo za jedinstveni događaj koji se zbio na Dan pedesetnice, o čemu čitamo u Djelima, u 2. poglavlju. Sukladno njihovoj teologiji, duhovno krštenje najbolje se može objasniti kao ispunjenje, odnosno, punina Duha, što je dio neprestanog procesa posvećivanja. Neki zagovornici nesakramentalnog stava smatraju da je krštenje Duhom “završni stadij kršćanske inicijacije, kojim se dovršava dotad nedovršena inicijacija” (Lederle, 1988, 44). Nesakramentalni stav može se susresti u karizmatским crkvama reformirane, baptističke, metodističke i drugih tradicija.

Reformirani stav je da do krštenja Duhom dolazi kad osoba povjeruje u Isusa Krista, neovisno o iskustvu. Dakle, ono se može i ne mora opaziti te nema propisanih normativnih kvaliteta. Njihova pneumatologija krštenja Duhom temelji se u većoj mjeri na Pavlovu učenju nego na izvješćima iz Djela, odnosno više na didaktičkim nego na deskriptivnim tekstovima. Stoga “krštenje Svetim Duhom predstavlja karakteristični blagoslov novoga doba, u kojem će vjernici sudjelovati i piti Svetog Duha, kako bi mogli formirati jedno ujedinjeno Kristovo tijelo, unatoč svim denominacijskim i drugim etiketama kojima se vjernici obilježavaju” (Kaiser, 2004, 47).

Veslijanski stav o krštenju Duhom ne naglašava iskustvo krštenja Duhom, nego doktrinu o djelu Svetog Duha, koje se prije svega svodi na posvećenje vjernika. I zato je, kako tvrdi Dunning: “doktrina Svetog Duha u tradicionalnoj kršćanskoj teologiji izravno povezana s doktrinom posvećenja... [koja] je praktično istoznačna sa shvaćanjem Duhom ispunjenog života” (Dunning, 2004, 172).

U ovom tijeku misli, pojam “krštenje u Svetom Duhu” vjerojatno se odnosi na spasenje, ispunjenje Duhom i posvećenje. Ono što je važno jest prisutnost Duha i posvećenje koje će vjernici doživjeti posredstvom prisutnosti Duha.

Katolički karizmatički stav o krštenju Duhom

Katoličko karizmatičko probuđenje je posebno jer su katolički teolozi i svećenstvo od početka bili otvoreni prema njemu i uključeni u njega (Hart, 2004, 148). Iskustvo krštenja Duhom smatra se valjanim i poželjnim za probuđenje. Za njih je to, s teološke strane, bilo pitanje usklađivanja njihova pentekostalnog iskustva s vlastitom katoličkom tradicijom. Iako njihova teologija iznosi tri inicijacijska sakramenta – krštenje, konfirmaciju i svetu pričest – povezali su duhovno krštenje s dva inicijacijska sakramenta: krštenjem i konfirmacijom. Vjeruju da se, pri sakramentu krštenja “čistimo od Istočnoga grijeha i primamo posvećujuću milost – život Božji – u svoju dušu” (Richert, 2012), dok sakramentom konfirmacije “usavršavamo svoje krštenje i prihvaćamo milosrdne darove Svetog Duha, koji su dani apostolima na nedjelju Pedesetnice” (Richert, 2012). Očito je da su ova dva sakramenta povezana s doktrinom o regeneraciji Duhom i krštenju Duhom iz protestantskih krugova. Zbog toga krštenje Duhom za katolike predstavlja manifestaciju milosti koju je vjernik već primio prilikom inicijacijskih sakramenata. Kao što smo spomenuli, neki protestantski karizmatički ogranci imaju gotovo jednako stajalište da je krštenje Duhom oslobađanje punine Duha kojeg smo već primili pri kršćanskoj inicijaciji. Naravno, moramo imati na umu da se katolički teolozi možda ne bave prvenstveno biblijskom egzegezom duhovnog krštenja, nego njegovim udobnim smještanjem u rimokatoličko učenje (pitanje konačnog autoriteta) i izgleda da su u tome i uspjeli.

Samostalni (nedenominacijski) karizmatički stav o krštenju Duhom

Samostalni karizmatički sektor, kao povijesni denominacijski karizmatički sektor, nema jedinstven stav o duhovnom krštenju, nego se drži raznih, već opisanih, stavova uz dodatak novijih inovacija. Općenito govoreći, iskustvo krštenja Duhom i življenje Duhom ispunjenoga života važniji su od njihove pažljive teološke egzegeze. Možda su samostalne crkve imale prednost uživanja veće slobode u definiranju, odnosno nedefiniranju svoje teologije jer nisu bile pod pritiskom povijesne denominacijske teologije te nisu smatrale nužnim objašnjavati svoje iskustvo duhovnog krštenja u okvirima određenoga teološkog sustava. Pa, ipak, možemo reći da je ova grupa u velikoj mjeri napustila klasični pentekostalni stav o drugom blagoslovu, početnom dokazu govorenja u jezicima i uvjetima za du-

hovno krštenje. Ovaj stav nije dogmatičan, ima prostora za veću ili manju iskusnost duhovnog krštenja, za različite početne dokaze ili čak nevidljivo unutarnje djelovanje Duha, kao i za različite manifestacije i učinke. Teolozi iz ovog sektora udaljuju se od doktrine krštenja Duhom, koja dijeli kršćane na višu i nižu klasu, te traže nova rješenja. Jedan od primjera je i Wayne Grudem koji sugerira uvođenje novih pojmova za krštenje Duhom, a koji će bolje objasniti pojavu i eliminirati podjele oko tradicionalnog pojma "krštenje Duhom". Grudem sugerira sljedeće moguće pojmove: "veliki korak prema sazrijevanju", "novo osnaženje za službu", "nova punina Svetog Duha", "značajan korak prema sazrijevanju", dok je njegovo najbolje rješenje "ispunjenost Svetim Duhom" jer je povezano i sa sazrijevanjem i sa služenjem te implicira da je to nešto što kršćani trebaju neprestano doživljavati (Grudem, 1994, 781). Još jedan primjer je Larry Hart, koji tvrdi da su i evanđeoski vjernici i pentekostalci u pravu jer krštenje Duhom obuhvaća i "regeneracijsku/unutarnju i osnažujuću dimenziju" (Hart, 2004, 116) te sugerira dimenzijski pristup koji govori da krštenje Duhom obuhvaća spasonosnu, posvećujuću i osnažujuću dimenziju djela Svetog Duha, odnosno, njegovim riječima: "pashalnu, pročišćujuću i pentekostalnu" (Hart, 2004, 125) dimenziju.

Pitanje tempiranja – neposredno ili naknadno

U ovom odlomku bavit ćemo se pitanjem dolazi li do krštenja Duhom pri obraćenju (čim osoba povjeruje u Isusa Krista i bude nanovo rođena od Duha) ili u razdoblju nakon obraćenja (naknadno, a povezano s regeneracijom po Duhu). Klasična pentekostalna pneumatologija jasno zastupa doktrinu naknadnog pojavljivanja, tvrdeći da je krštenje Duhom drugo djelo milosti, odnosno drugi blagoslov. Pentekostalci se mogu služiti pojmom "cjelovito evanđelje", čime se indicira da, iako Sveti Duh krštava osobu Kristom u trenutku obraćenja, Krist još treba krstiti vjernika Svetim Duhom. Kad Krist krsti vjernika Duhom, vjernik doživljava cjelovito evanđelje. Teološka potkrjepa ovakvog stajališta nalazi se u narativima Djela apostolskih, gdje se sva izvješća o krštenju Duhom koriste kao potvrda ovog stajališta.⁶ Svrha duhovne regeneracije jest spasenje vjernika, dok je svrha krštenja Duhom osnaženje vjernika za svjedočenje i službu. Kršćanske tradicije koje su već posjedovale tradiciju naknadnih djela milosti spremno su prihvatile ovo gledište (Hart, 2004, 143), dok su druge kršćanske tradicije, čija teologija prethodno nije podupirala teologiju naknadnih djela milosti, zauzeli stav neposrednosti. Ovo gledište potkrijepljeno je dvama Pavlovim tekstovima: "Ta u jednom Duhu svi smo u jedno tijelo kršteni, bilo Židovi, bilo Grci, bilo robovi,

6 Ova izvješća prethodno su iznesena u ovom radu pod "Doktrina krštenja Duhom".

bilo slobodni. I svi smo jednim Duhom napojeni.” (1 Kor 12, 13), i: “Jedno tijelo i jedan Duh – kao što ste i pozvani na jednu nadu svog poziva! Jedan Gospodin! Jedna vjera! Jedan krst! Jedan Bog i Otac sviju, nad svima i po svima i u svima!” (Ef 4, 4-6). Raspravlja se o tome odnose li se ovi stihovi općenito na doktrinu spasenja ili na doktrinu osnaženja Svetim Duhom.

Pitanje stadija kršćanskog rasta

Svi pentekostalci smatraju da je krštenje Duhom naknadno djelo Svetog Duha do kojeg dolazi nakon obraćenja, ali ima i onih koji se drže stava o dva stadija, dok se neki drže i stava o tri stadija (Swindoll i Zuck, 2003, 494). Zato ga neki nazivaju drugim blagoslovom, a neki trećim blagoslovom. Svi koji se drže učenja Johna Wesleyja i tradicije svetosti vjeruju da, nakon obraćenja, postoji naknadno iskustvo, koje se shvaća kao posvećenje Svetim Duhom, kad postajemo sveti nakon što se spasimo, a prije krštenja Duhom. Ovaj povijesni tijek potvrđuje Wesleyjevu doktrinu o cjelokupnom posvećenju, odnosno, savršenstvu kršćanina, koja tvrdi da “srce regeneriranog (nanovorođenog) kršćanina može postići stanje svetosti, u kojem će uživati potpunu ljubav prema Bogu i drugima te biti osnažen da odbaci grešnu narav svoje ljudskosti posredstvom dubokog očišćenja ove naravi po Božjoj milosti” (*Savršenstvo kršćanina*, 2012). Kad pridodaju iskustvo krštenja Duhom svojoj teologiji, dobivaju trodijelno učenje o djelu Svetog Duha u životu kršćanina: spasenje, posvećenje i krštenje Duhom. Crkva Božja, jedna od najvećih pentekostalnih denominacija, drži se ovog stajališta. Prema riječima Swindolla i Zucka: “Gotovo polovica svjetskog pentekostalizma drži se koncepcije o tri blagoslova” (Swindoll i Zuck, 2003, 496). Ostali pentekostalci vjeruju u dva stadija djela Svetog Duha, što znači da se drže stava o drugom blagoslovu. Assemblies of God, još jedna od najvećih pentekostalnih denominacija, vjeruje da do opravdanja i posvećenja dolazi za obraćenja, nakon čega dolazi drugi blagoslov: krštenje Duhom. Pozicija o stadijima nalazi se pod oštrom kritikom zbog razdjeljivanja kršćana u kategorije (razdvaja kršćane na klase, odnosno na one koji su doživjeli krštenje Duhom i one koji nisu), zbog “mentaliteta ostvarenosti” (budući da su postigli određeni duhovni položaj, više nema potrebe za rastom), kao i zbog zablude o konačnosti (mišljenja da je vjernik trajno duhovan zbog određenoga jednokratnog iskustva) (Hart, 2004, 140). Čini se da većina današnjih karizmatika izbjegava doktrine koje razdjeljuju kršćane u klase i dovode do nejedinstva u crkvi. Rješenje koje nude jest učenje da osoba prima puninu Svetog Duha i njegove milosti pri obraćenju, a sve što se naknadno dogodi predstavlja oslobođenje Duha, koji već prebiva u vjerniku.

Pitanje znakova koji prate krštenje Duhom

Ova tema pokreće više pitanja. Postoje li vidljivi znaci koji potvrđuju da je osoba krštena Duhom? Drugim riječima, može li se krštenje Duhom vidjeti ili ne može? Zatim, postoje li konkretna normativna iskustva utemeljena na biblijskim tekstovima o krštenju Duhom? Klasična pentekostalна doktrina o prvotnim dokazima tvrdi da je govorenje u jezicima fizički prvotni dokaz krštenja Duhom. U ovom se karizmatički pokret jasno razlikuje od svojeg pentekostalnog prethodnika. Karizmatički stav može se dobro sažeti u ovoj rečenici: "Osoba može i ne mora govoriti u jezicima prilikom krštenja Svetim Duhom, ali govorenje u jezicima se i dalje smatra normalnim elementom Duhom ispunjenog života, koji je dostupan svima" (Hart, 2004, 120). Premda neki katolički karizmatici dijele pentekostalни stav o krštenju Duhom, većina ih smatra da je "nadahnuto slavljenje jedini prvotni dokaz, bilo na vlastitom jeziku ili u jezicima" (Del Colle, 2004, 232). Zanimljivo je primijetiti da se suprotstavljene strane s obje strane ovog pitanja služe izvješćima o krštenju Duhom iz Djela apostolskih kako bi potkrijepili svoj stav. Pentekostanci tvrde da je govorenje u jezicima pri krštenju Duhom izriječkom navedeno u većem broju tekstova u Djelima te da se podrazumijeva u drugima jer su i kršteni i promatrači jasno vidjeli i znali da je do krštenja došlo, tako da je ono što su vidjeli jamačno moralo biti govorenje u jezicima. S druge strane, mnogi karizmatici tvrde da tekstovi o krštenju Duhom u Djelima pokazuju da postoje različiti prvotni dokazi duhovnog krštenja te se, shodno tomu, nijedan od njih ne može smatrati normativnim.

Pitanje iskustva i doktrine

Za mnoge je karizmatike doktrina o krštenju Duhom svakako iskustvena i uočljiva, premda za neke i nije nužno tako. Mnogi su prvo doživjeli krštenje Duhom, a potom su potražili teološko objašnjenje za njega. Drugi su najprije čuli učenje o krštenju Duhom, a tek potom su ga doživjeli ili prepoznali da je do njega već došlo. Tako neizbježno dolazi do napetosti i doktrine te se postavlja pitanje ispravnog pristupa teologiji: treba li formirati doktrinu prema iskustvu ili iskustvo prema doktrini? Neki smatraju da je iskustvo primarno, a doktrina sekundarna (važnije je susresti se s Bogom nego posjedovati teološke informacije), dok neki smatraju da biblijski tekst mora biti od primarnog, a iskustvo od sekundarnog značaja (konačni autoritet Biblije za vjeru i praksu). Kao "narod Riječi", vjerojatno će se većina nas složiti da je pisana Božja riječ konačni autoritet. Međutim, kako ćemo suditi o neobičnim manifestacijama duhovnog krštenja, kao što su smijeh, plesanje, padanje (zaklani u Duhu) i pijanstvo u Duhu? Ako neke manifestacije krštenja Duhom nisu navedene u Svetom pismu, možemo li ih proglasiti lažnima

ili konstruiranim? Prema mojoj prosudbi, granice koje često volimo imati nisu toliko konačne. Što ako je tzv. sveti smijeh samo rezultat radosti zbog ispunjenosti Duhom, ako je plesanje rezultat nove slobode slavljenja Boga što nam je Duh donosi, ako je padanje posljedica snage Duha (a nije li on itekako snažan?) koji se spušta na slabo ljudsko biće i ako je ono što izgleda kao opijenost zapravo preplavljenost Duhom? Dakako, sve se mora iskušati pisanom Božjom riječju, ali u Riječi pronalazimo radost, slobodu i snagu Svetog Duha. Međutim, kako ćemo suditi o ekstremnijim manifestacijama, kao što su lajanje poput psa ili rikanje poput lava? Naše osobno iskustvo ne može biti normativno ni autoritativnije od Biblije. Pa, ipak, stavimo li na stranu ekstremnije manifestacije, kad dođe do pojave kao što je duhovno krštenje, koje je toliko rašireno u suvremenome kršćanskom svijetu, kad tisuće vjernika dožive isto ili vrlo slično iskustvo, sasvim je druga stvar nego suočavanje s iskustvom jednog ili nekoliko pojedinaca. Svakako, temelj za doktrinarno stajalište o krštenju Duhom mora biti biblijski tekst, a ne neko iskustvo. Iskustvo se mora iskušati i ocijeniti u skladu s biblijskim tekstom i nikad ne može biti autoritativnije od Pisma. Pomno duhovno rasuđivanje svakako je potrebno kad ljudi doživljavaju iskustva koja nisu potkrijepljena konačnim autoritetom za vjeru i praksu: pisanom Božjom riječju. Kad je riječ o doktrini, postoji još jedno važno pitanje koje čeka zadovoljavajući odgovor: hoćemo li se služiti narativima iz Djela, kao normativom, ili ćemo se služiti Pavlovim didaktičkim tekstovima kao normativom za doktrinu o duhovnom krštenju? Drugim riječima, mogu li se povijesni tekstovi tumačiti jednako kao i tekstovi s poučavanjem? Na temelju čega možemo proglasiti nešto pukim opisom, a nešto drugo obvezujućim? Postavlja se još jedno važno pitanje: postoji li razlika između Lukine pneumatologije i Pavlove pneumatologije? Sve su ovo važna pitanja, ali su izvan dosega ovog članka te se nećemo ovdje baviti njima.

Zaključak

Kad je riječ o duhovnom krštenju u karizmatском pokretu, možemo definitivno reći da nema konsenzusa ni konsolidiranog sustava vjerovanja. Postoji više različitih pozicija i još više pozicija pod njima. Karizmatски pokret razišao se od svojeg prethodnika, pentekostalnog pokreta, po pitanju doktrine duhovnog krštenja. Neke karizmatске grupe nisu otišle daleko od pentekostalnog stava, nego su zadržale veći dio pentekostalne doktrine o krštenju Duhom, zbog čega se njihov stav naziva neopentekostalnim. Druge su se karizmatске grupe dodatno udaljile od pentekostalnog stava, a njihovi se stavovi opisuju kao sakramentalni, nesakramentalni i integrativni (Lederle, 1988, 144). Različite grupe služe se raznim biblijskim tekstovima kako bi potkrijepile svoju pneumatologiju krštenja Duhom; neke se fokusiraju na deskriptivne tekstove u Djelima, neke na Pavlove didaktičke tekstove, dok neki nastoje

integrativno koristiti ove tekstove i neke odlomke iz Ivana. Prema mojoj prosudbi, povijesni narativi iz Djela pružaju opći obrazac krštenja Duhom, no u isti mah ne pružaju definitivni obrazac u svim pojedinostima, dok ipak dopuštaju različitosti. Na primjer, do krštenja Duhom može doći prije ili poslije krštenja vodom, može doći do različitih vidljivih manifestacija i može se dogoditi bez polaganja ruku ili uz polaganje ruku. Postoje problemi i pitanja na koja tek treba dati jasan odgovor. Točna narav krštenja Duhom još je uvijek predmet tumačenja i rasprave; kad i kako do njega dolazi i može li se ono vidjeti ili ne? Iako među pentekostalcima i karizmaticima, kao i među različitim karizmatskim grupama, nalazimo razlike u detaljnom pogledu na krštenje Duhom, otkrivamo i da se svi oni slažu u općem stavu, osobito po pitanju duhovnog krštenja: slažu se da je ovo iskustvo krucijalno, biblijsko i važno za život ispunjen Duhom. Unatoč svim debatama, duhovna pojava koja se općenito naziva “krštenjem Svetim Duhom” predstavlja zajednički nazivnik u svim karizmatskim pokretima u povijesnim crkvama i u samostalnom sektoru. Prema mojoj prosudbi, ne bismo trebali biti isuviše dogmatični po pitanju krštenja Duhom; nije toliko važno kad i kako će do njega doći koliko je važno da do njega dođe, jer posljedice su ogromne i poželjne iz brojnih razloga, među kojima je glavni razlog duhovni rast. Složio bih se s Whiteom u tvrdnji da “različite egzegetske i teološke debate ne smiju prikriti primarnu istinu o tome da Duh živoga Krista želi obogatiti, osposobiti, osnažiti i koristiti kršćane u svakoj generaciji” (White, 1999, 122). Doktrina o krštenju Duhom na prvi pogled čini se remetilačkom zbog svojih brojnih varijacija, međutim, kad na stranu stavimo sva manje važna pitanja, ona također predstavlja ujedinjujući faktor u cijelom karizmatskom svijetu. Duhovno krštenje ujedinja različite grupe u iskrenom zajedništvu, čak i ondje gdje su mnogi mislili da je jedinstvo nemoguće: između protestanata i rimokatolika. Karizmatsko kršćanstvo, koje se temelji na krštenju Duhom i njegovim posljedicama, pružilo je veliki doprinos globalnom kršćanstvu u duhovnom rastu, rastu Crkve, štovanju, revivalizmu, evangelizaciji, osnivanju crkava i teologiji. Neka svi kršćani dožive iskustvo krštenja Duhom, kako god ga tumačili, jer ono je potrebno Crkvi, a potrebno je i svijetu.

Literatura

- Brand, Chad Owen. ed. 2004. *Perspectives on Spirit Baptism: Five Views*. Nashville, TN: B&H Publishing Group. Adobe digital edition.
- “Christian perfection”. 2012. In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Christian_perfection&oldid=485764419.
- Del Colle, Ralph. 2004. “Spirit Baptism: A Catholic Perspective.” In *Perspectives*

- on Spirit Baptism: Five Views*, ed. Chad Owen Brand, 241-290. Nashville, TN: B&H Publishing Group. Adobe digital edition.
- Dunn, James D. G. 2010. "Baptism in the Holy Spirit: yet once more—again." *Journal Of Pentecostal Theology* 19, no. 1: 32-43.
- Dunn, James D. G. 1970. Chapter XIX. In *Baptism in the Holy Spirit*, 224-229. Philadelphia, PA: The Westminster Press.
- Dunn, James D. G. 1975. Chapters I-VI. In *Jesus and the Spirit*, 1-156. Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- Dunning, H. Ray. 2004. "A Wesleyan Perspective on Spirit Baptism." In *Perspectives on Spirit Baptism: Five Views*, ed. Chad Owen Brand, 181-240. Nashville, TN: B&H Publishing Group. Adobe digital edition.
- Fee, Gordon D. 1985. "Baptism in The Holy Spirit: the Issue of Separability and Subsequence." *Pneuma: The Journal of the Society for Pentecostal Studies* 7, 2: 87-99. *ATLA Religion Database with ATLASerials*.
- Grudem, Wayne. 1994. *Systematic Theology: An Introduction to Biblical Doctrine*. Leicester, England: Inter-Varsity Press.
- Hart, Larry. 2004. "Spirit Baptism: A Dimensional Charismatic Perspective." In *Perspectives on Spirit Baptism: Five Views*, ed. Chad Owen Brand, 105-180. Nashville, TN: B&H Publishing Group. Adobe digital edition.
- Hocken, Peter. 1999. "Charismatic Movement". In *The Encyclopedia Of Christianity, vol 1, A-D*, Jan Milič Lochman, et al., 404-408. Leiden; Grand Rapids: E J Brill; Eerdmans. *ATLA Religion Database with ATLASerials*.
- Hocken, Peter. 1994. *The Glory and the Shame: Reflections on the 20th-Century Outpouring of the Holy Spirit*. Guildford, United Kingdom: Eagle.
- Hocken, Peter. 1988. *The Strategy of the Spirit?* Guildford, United Kingdom: Eagle.
- Horton, Stanley M. 2004. "Spirit Baptism: A Pentecostal Perspective." In *Perspectives on Spirit Baptism: Five Views*, ed. Chad Owen Brand, 47-104. Nashville, TN: B&H Publishing Group. Adobe digital edition.
- Kaiser, Walter C. Jr. 2004. "The Baptism in the Holy Spirit as the Promise of the Father: A Reformed Perspective." In *Perspectives on Spirit Baptism: Five Views*, ed. Chad Owen Brand, 15-46. Nashville, TN: B&H Publishing Group. Adobe digital edition.
- Lederle, Henry I. 1988. *Treasures Old and New: Interpretations of "Spirit-Baptism" in the Charismatic Renewal Movement*. Peabody, MA: Hendrickson Publishers.
- Morgan, E. Hampton, Jr. 1990. Review of *Treasures Old And New: Interpretations of "Spirit-Baptism" in the Charismatic Renewal Movement* by Henri I.

- Lederle. In *Missiology* 18.4: 483-484. *ATLA Religion Database with ATLA-Serials*.
- “Pentecostal, Charismatic, Third Wave Movements”. 2009. *Believershome.com*. http://www.believershome.com/html/pentecostal-_charismatic-_third_wave_movements.html.
- Richert, Scott P. 2012. “The Sacraments of Initiation.” *About.com*. http://catholicism.about.com/od/beliefsteachings/p/Sac_Initiation.htm.
- Richert, Scott P. 2012. “The Seven Sacraments.” *About.com*. http://catholicism.about.com/od/beliefsteachings/p/The_Sacraments.htm.
- Quebedeaux, Richard. 1976. *The New Charismatics: the Origins, Development, and Significance of Neo-Pentecostalism*. Garden City, NY: Doubleday.
- Swindoll, C. R. and Zuck, R. B. 2003. “The Baptism in the Holy Spirit.” In *Understanding Christian Theology*, 490-497. Nashville, TN: Thomas Nelson Publishers.
- White, R.E.O. 1999. “Baptism of the Spirit.” In *Evangelical Dictionary of Theology*, ed. Walter A. Elwell, 121-122. Grand Rapids, Michigan: Baker Books.
- Williams, J. Rodman. 1988. *Renewal Theology: Systematic Theology from a Charismatic Perspective*, II. Grand Rapids, MI: Zondervan.

Goran Medved

The Doctrine of Baptism in the Spirit in the Charismatic Movement

Abstract

The article addresses the major terms and issues regarding the doctrine of baptism in the Spirit in the Charismatic movement. It considers the historical and biblical foundation of the doctrine of baptism in the Spirit, and defines the Charismatic movement. It engages issues of Spirit-baptism such as timing (immediacy or subsequence), stages in Christian growth (second blessing or third blessing), signs accompanying Spirit-baptism (observable or non-observable, normative or descriptive), and the relationship of experience and doctrine. The article shows that baptism in the Spirit is interpreted differently by different charismatic groups in order to accommodate their particular denominational theology – in the historic Protestant churches, in the Roman Catholic Church and in the independent churches. Different groups use different biblical texts in support of their

Spirit-baptism pneumatology. Some focus on the descriptive passages of Acts, some on the didactic passages of Paul, while some are aiming for integrative use of those texts and also the passages of John. The doctrine of Spirit-baptism appears divisive on the surface, because of its numerous nuances, but it is actually a common denominator and a strong unifying factor across the charismatic world. The effects of Spirit-baptism are numerous and seen as positive and desirable for personal and church growth.